

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE
SPECIFIKA AFRICKÉHO PŘEDŠKOLNÍHO DÍTĚTE
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ČESKÉ BUDĚJOVICE 2009

VEDOUcí BAKALÁŘSKÉ PRÁCE:

PaedDr. Alena Váchová

VYPRACOVALA:

Kateřina Vojtová

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jsem informace jen z uvedených zdrojů ze seznamu literatury. Souhlasím, aby moje práce byla uložena na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, Filozofickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 20. června 2009

Anotace

Cílem práce je podat obraz afrického předškolního dítěte v kontextu současné doby z pohledu evropské učitelky mateřské školy. První kapitoly teoretické části jsou věnovány charakteristice Ugandy. Jsou zde stručně popsány přírodní, ekonomické, politické a hospodářské podmínky země. Dále práce popisuje hlavní problémy země a obyvatelstvo. Popisuje systém vzdělávání obecně i v rámci projektu Adopce na dálku. Nastiňuje základní principy úmluvy o právech dítěte. Další část je věnována významu dětství a procesu socializace. Poslední kapitoly teoretické části seznamují s pojmy: kultura, tradice a hodnota. Tato část je doplněna filosofickým zamyšlením nad africkou civilizací.

Praktická část práce je orientována na některé oblasti běžného života dětí v Ugandě. Seznámení se s institucemi, které se věnují dětem a zabezpečují předškolní vzdělávání. Zamýšlím se nad jejich vzdělávacími možnostmi. Další kapitola popisuje přístup ke vzdělávání v afrických zemích běžné české populace a jejich informovanost o projektech v Africe.

Annotation

The aim of this thesis is the presentation african preschool child and his preschool education in the context of present time and look on the european teacher. The first theoretical chapters are about Uganda and its natural, economic and political structures. They deal problems this country, show general education system and special education system in the project of the children adoption. The thesis shows the basic principles of the Convention of Children's Rights. The second part is about the childhood and the socialization of the child. The final part of the theoretical chapter describes concepts of culture, traditions and value in the african society.

Practical part describes usual life of the african children in Uganda. It shows the institution for children which provide preschool education. I think of their educations possibilities. The last chapter describe opinions of the czech people and their informations about this problem.

Motto: „Hod' kámen do rybníka a tento svět nebude takový, jaký byl.“

Orientální přísloví

Obsah

Obsah	6
Úvod.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 CHARAKTERISTIKA ZEMĚ – UGANDA „Perla Afriky“	10
1.1 Historie.....	10
1.2 Politika	12
1.3 Hospodářství	13
1.4 Obyvatelstvo	13
1.4.1 Etnické a jazykové složení, gramotnost	13
1.4.2 Náboženství.....	13
1.5 Hlavní problémy země	14
1.5.1 Častá závažnější onemocnění.....	14
2 PŮSOBENÍ VZDĚLÁVACÍCH INSTITUCÍ V UGANDĚ.....	16
2.1 Systém vzdělávání.....	16
2.3 Lékařská péče.....	18
2.3.1 Nemocniční zařízení.....	18
3. PRÁVA DÍTĚTE – ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE	20
3.1 Historický vývoj práv dítěte.....	20
3.2.1 Základní principy úmluvy	21
3.2.2 Klasifikace práv v Úmluvě.....	21
4 UNICEF – UNITED NATIONS CHILDREN’S FUND	24
5 SOCIÁLNĚ-KULTURNÍ PROSTŘEDÍ	25
5.1 Socializace osobnosti	25
5.2 Dítě a dětství	25
5.3 Dítě a vývoj osobnosti.....	25
5.4 Kultura, tradice, hodnota.....	26
5.6 Africká civilizace: ano či ne?.....	27
PRAKTICKÁ ČÁST	28
1 OBECNÉ POVĚDOMÍ A NÁZOR NA PROBLEMATIKU AFRICKÝCH ZEMÍ V ČR	29
1.1 Představení dotazníku	29
1.2 Výsledky	30
1.3 Interpretace.....	33

2. „Střípky z Afriky“	35
2. 1 „Dětství“ v Africe	35
Závěr	36
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	38
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	38
PŘÍLOHY	39
1. Dotazník	40
2 Dopisy dětí z Afriky (Keni)	42

Úvod

Afrika mě velice zaujala při výběru tématu závěrečné práce, protože neustále se na nás valí informace o afrických zemích a potřebě pomoci jim. Tato skutečnost mě zaujala a přemýšlela jsem o Africe jako kontinentu, který má své specifické podmínky a vlastní způsob života. Africký život je pro nás v Evropě nepředstavitelný a nepochopitelný. Během mého rozmyšlení o tématu mé závěrečné práce jsem několikrát navštívila společnost lidí, kteří běžně v Africe s lidmi pracují. Vytvářejí tam různé zájmové a vzdělávací akce nejenom pro děti. Díky nim se mi podařilo najít Rodriga, kterého jsme společně s dalšími lidmi adoptovali v projektu *Adopce na dálku*. Všechny tyto události mě donutily přemýšlet o Africe, v níž žijí děti jiným způsobem života. O událostech, které je staví do náročných životních situací, kdy si nemohou dovolit být dětmi, ale naopak musí se rozhodnout o svém osudu už jako zkušený dospělý. Jejich svět není plný jen bezstarostných her, ale občas se potýkají s bojem o vlastní život. Ale zároveň tyto děti mají své sny a přání, která se jim mohou prostřednictvím některých projektů uskutečnit a otevřít jim cestu k jinému způsobu života.

Má práce je zaměřena na předškolní dítě v Africe z pohledu evropské učitelky. Zmiňuji zde fakta, která ovlivňují dítě již od narození, jsou to přírodní, ekonomické a politické podmínky. Popisuji zdravotní péči, která není v afrických zemích samozřejmá. Naopak je záležitostí neustálého boje s byrokracií. Neustálé epidemie různých nemocí ovlivňují způsob života v jednotlivých vesnicích a městech a docházku dětí do vzdělávacích institucí. Dané faktory na sebe navazují, proto se ve své práci věnuji i sociálně-kulturní otázce, významu kultury, hodnoty a tradice. O dětství a jeho hodnotě během vývoje dítěte. Rozebírám *Deklaraci lidských práv* a věnuji se jejich dodržování v afrických zemích.

V praktické části práce jsem zjišťovala názor na rozvojové země běžné populace v České republice. Využila jsem výzkumnou metodu dotazníků. Dále jsem zjišťovala pomocí dotazníku informace o běžném životě dětí v Africe. Zaměřila jsem se na Ugandu. V této zemi pracuje několik Čechů a Slováků, kteří jsou pod vedením *Lékařů bez hranic* v místní nemocnici sv. Karla Lwagy, o které se ve své práci také zmiňuji. Prostřednictvím dotazníku mi zodpověděli otázky, které jsem jim chtěla položit osobně při plánované cestě do Ugandy. Tu jsem bohužel z důvodu nestabilní politické situace nemohla uskutečnit. V současné době patří Uganda k nejnebezpečnějším zemím Afriky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA ZEMĚ – UGANDA „Perla Afriky“

Oficiální název: *Republic of Uganda, Jamhuri ya Uganda* (www.visituganda.com)

Uganda je prezidentská republika, nacházející se ve východní Africe. Hraničí s Keňou na východě, se Súdánem na severu, s Demokratickou republikou Kongo na západě, se Rwandou na jihozápadě a s Tanzanií na jihu.

Součástí Ugandy je i nezanedbatelná část Viktoriina jezera, kterým také procházejí hranice s Keňou a Tanzanií. Uganda má rozlohu 236 040 km² a žije tu 30 milionů lidí (2007).

Název Ugandy je odvozen z názvu tradičního království Buganda, jehož součástí je jižní část země včetně hlavního města Kampaly. Přestože je Uganda vnitrozemský stát, má přístup k několika velkým vodním plochám, jako je Viktoriino jezero, Albertovo jezero, jezero Kyoga a Edwardovo jezero.

Uganda se rozkládá na plošině s průměrnou nadmořskou výškou okolo 900 m. Převažuje zde tropické podnebí, které se však v různých částech země poněkud liší. Součástí Ugandy jsou i některé pobřežní ostrovy ve Viktoriině jezeře. Nejdůležitější města se nacházejí na jihu u Viktoriina jezera, například Kampala nebo Entebbe.

Uganda se člení na 70 distriktů, formálně seskupených do 4 oblastí: Centrální, Severní, Východní a Západní. Distrikty jsou většinou pojmenované podle svého správního centra. (Waterkamp, R., Wisniewski, W., *Východní Afrika*, Praha: Baset, 2003, 280 s. ISBN 80-7340-009-X)

1.1 Historie

O dějinách Ugandy před příchodem Arabů a Evropanů v polovině 19. století se toho ví málo, ale jisté je, že se zde lidé usadili nejpozději v prvním tisíciletí př.n.l.

Když v 19. století dorazili Arabové a Evropané, narazili na několik nezávislých království, kterými byly především Buganda, Buňoro-Kitara, Nkore a Toro. Největší z těchto království byla Buganda, existující dnes jako součást Ugandy. Dále zde existovala ještě busogská knížectví a několik dalších menších států. V této době Evropané a Arabové rozšířili islámské a křesťanské náboženství.

Buganda se roku 1888 dostala do správy Britské Východoafrické společnosti a od roku 1894 byla britským protektorátem. 30. června 1896 byla britská správa rozšířena na Buňoro-Kitaru, Busogu, Nkore, Toro a další oblasti, čímž vznikl protektorát Uganda. Roku 1901 se pak v jeho rámci Nkore a několik menších států

sjednotilo do království Ankole. 1. dubna 1902 byly východní oblasti tehdejšího Ugandského protektorátu začleněny do pozdější Keni. Hranice území doznaly během následujících let ještě několika změn. V červenci 1906 pak došlo v rámci Ugandy ke sjednocení busogských knížectví a vzniku útvaru dnes známého jako království Busoga.

Roku 1962 získala Uganda nezávislost. Současně vstoupila v platnost nová ústava, která v Ugandě zavedla státní zřízení, jež bylo z části zřízením federace a z části zřízením unitárního státu. Na jejím základě mělo království Buganda (současně jedna ze 4 tehdejších formálních oblastí- vedle Severní, Západní a Východní oblasti) rozsáhlou autonomii. Další 4 celky (království Ankole, království Buňoro-Kitara, království Toro a území Busoga) mělo samosprávu omezenou. Dále zde bylo 10 distriktů (Acholi, Bukedi, Bugisu, Karamoja, Kigezi, Lango, Madi, Sebei, Teso, Západní Nil) a teritorium Mbale, které autonomii neměly.

Roku 1966 první ugandský předseda vlády Apollo Milton Obote provedl státní převrat, zrušil ústavu a prohlásil se prezidentem. Byl to první z řady převratů, které v zemi probíhaly až do poloviny 80. let. Dne 24. května 1966 krize vyvrcholila krvavým útokem ugandské armády pod vedením generála Idiho Amina na palác bugandského krále. K tomuto útoku dal pokyn sám Obote, který se snažil zbavit svých politických soupeřů, jímž byl i bugandský král. Tomu se však podařilo uniknout do exilu do Velké Británie, kde za podezřelých okolností po třech letech zemřel.

8. září 1967 vstoupila v platnost nová ústava, která rušila království a Ugandu přeměnila v centralisticky řízený stát. Bývalá království byla (s výjimkou Bugandy, jejíž území i nadále tvořilo provincii Bugandu se čtyřmi distrikty) přeměněna v pouhé distrikty centralizované Ugandy. 25. ledna 1971 převzal Idi Amin moc a vládl následující desetiletí s pomocí armády.

Za vlády Idiho Amina bylo zavražděno 300 000 Ugand'anů, došlo k vyhnání podnikavé indické menšiny a rozvratu ekonomiky. Jeho vláda skončila 13. dubna 1979 po invazi tanzanských vojsk podporovaných ugandským exilem. Situace se mírně zlepšila po návratu Apolla Miliona Oboteho, který byl roku 1985 opětovně svržen.

Současný prezident, Yoweri Museveni, je u moci od roku 1986 a patří k nové generaci afrických vůdců. Je však kritizován za návrh ústavní změny, která by mu umožnila ucházet se potřetí o prezidentský post. Za jeho vlády došlo roku 1993 k přijetí nové ústavy, která umožnila znovunastolení tradičních vůdců a obnovu království.

Během roku 1993 došlo k obnově království Ankole, Buganda, Buňoro-Kitara, Busoga a Toro. Obnovená království však nyní mají už jen spíše obřadní funkci bez

skutečné autonomie. V zemi však řada organizací požaduje přeměnu Ugandy ve federaci, kde by měla tato království i ostatní regiony (v podstatě historické distrikty z 60. let 20. století) postavení spolkových států se stejným stupněm rozsáhlé autonomie (což v letech 1962-1967 nefungovalo). (Waterkamp, R., Wisniewski, W., *Východní Afrika*, Praha: Baset, 2003, 280 s. ISBN 80-7340-009-X)

V zemi je nyní relativní stabilita s výjimkou severu, kde pokračují boje s Boží armádou odporu.¹ (<http://www.myuganda.com>)

1.2 Politika

Od roku 1995 má země novou ústavu. Je ustanovena existence jednokomorového Národního parlamentu (National Parliament) s 303 poslanci s pětiletým funkčním obdobím, z nichž 81 nominují různé zájmové skupiny včetně žen a ugandské armády. Zbytek (214 poslanců) je voleno přímo. Podle této ústavy byl také omezen vliv prezidenta a posílen vliv parlamentu. Prezident je současně hlavou státu i vlády. Jmenuje předsedu vlády, který mu pomáhá při plnění úkolů.

Ve snaze omezit sektářské násilí politických stran zavedl současný prezident Yoweri Museveni po svém nástupu do funkce v roce 1986 zákaz jejich politických aktivit. Politické strany sice i nadále existovaly, ale nesměly kandidovat ve volbách, v nichž byly voleny pouze osobnosti (i když mohly být členy některé politické strany). V referendu konaném 28. července 2005 se však hlasující vyslovili pro zrušení tohoto devatenáctiletého zákazu. Řada organizací požaduje přeměnu Ugandy ve federaci.

¹ (LRA - Lord's Resistance Army) Armáda božího odporu pod vedením Josepha Konyho vede na severu Ugandy již přes 20 let krvavou občanskou válku. Mezinárodní trestní soud (ICC) se sídlem v Haagu již dříve vydal zatykač na Konyho a několik dalších vůdců Armády božího odporu. Jsou obviněni ze zločinů proti lidskosti a válečných zločinů.

1.3 Hospodářství

HDP v 90. letech minulého století mírně rostl (až k 400 USD na obyvatele), přesto je však země velice chudá. Jakémukoliv růstu navíc brání epidemie AIDS: v Ugandě jsou asi 2 miliony lidí nakažených, navíc právě v této zemi byl objeven. Země vyváží kávu a dováží potraviny. Místní měnou je ugandský šilink.

1.4 Obyvatelstvo

Počet obyvatel činí 28 196 000 lidí. Hustota zalidnění je 111,9 obyvatel/km². Plodnost dosahuje počtu 6,8 dětí na 1 ženu. Dětská úmrtnost na 1000 narozených je 66,15‰ (2006); 14% dětí se nedožije svých 5. narozenin. Naděje dožití při narození je u mužů 42,97 let, u žen 44,67 let. Průměrný věk je 15 let (2006). Věková struktura: 0-14 let: 50%, 15-64 let: 47,8%, 65 a více let: 2,2%. Míra nakažení HIV: 4,1% (2003)

Dostupnost pitné vody je 50%. Počet obyvatel pod hranicí chudoby činí 35%. Počet lidí, kteří potřebují potravinovou pomoc, více než 3 000 000.

1.4.1 Etnické a jazykové složení, gramotnost

Uganda je vlastní mnoha různých etnických skupin, z nichž žádná nemá většinu. Nejpočetnější jsou kmeny Ganda a Karamodžong. Hovoří se zde přibližně 40 různými jazyky. Národnostní složení: 38 národnostních skupin: Bugandové 17%, Karamojongové 12%, Tesové 8%, Rwandové 6%, Basogové 8%, Acholové 4%, ostatní 45%. Po osamostatnění Ugandy se stala angličtina úředním jazykem.

Jazykem s nejvyšším počtem mluvčích je luganda, jímž se hovoří v Bugandě. Druhým úředním jazykem Ugandy je svahilština, která je hodně využívá především v obchodě.

Na africké poměry je tu gramotnost poměrně vysoká - 69,9 %. Uganda je země s nejmladší populací na světě.

1.4.2 Náboženství

Křesťanské a islámské náboženství se v Ugandě začalo šířit v 60. letech 19. století, kdy sem poprvé dorazili misionáři obou vyznání.

V současnosti vypadá náboženské složení obyvatelstva následovně: 33% katolíci, 33% protestanti, 16% muslimové a 18% různá původní náboženství.

1.5 Hlavní problémy země

Z řady problémů Ugandy lze jmenovat jen některé. Za hlavní z nich můžeme považovat vysokou míru nakažených lidí onemocněním AIDS a další nemoci (žloutenka typu E, syfilis apod.), nízkou životní úroveň a chudobu.

1.5.1 Častá závažnější onemocnění

Malárie

Děti v programu *Adopce na dálku* v Ugandě byly díky svým sponzorům v České republice obdarovány v roce 2005 moskytiérou. Přesto je tato nemoc stále velmi rozšířená. Pokud dítě onemocní malárií, je mu proveden laboratorní rozbor krve v nemocnici či lokálním zdravotním středisku. Na základě provedeného rozboru jsou předepsány vhodné léky. Léčba malárie trvá zpravidla 3-5 dní. (www.charitas.cz)

HIV/AIDS

Zvláště u dětí, jejichž rodiče zemřeli na tuto nemoc, je třeba brát v úvahu možnost nákazy virem HIV. Test HIV je možné zajistit téměř v každém větším zdravotním středisku. Pokud se test ukáže pozitivním, je dítě zaregistrováno v některém z HIV center. Zde registrované děti mají nárok na bezplatné léky. Léky však pouze potlačují množství viru v těle a relativně prodlouží život. Mimo těchto léků je však nutné pořizovat léky na přidružené infekce a na posílení imunity. Tyto náklady stejně jako doprava a další jsou hrazeny z prostředků od konkrétních dárců v České republice. (www.charitas.cz)

Tyfus

Jedná se o bakteriální onemocnění zasahující zažívací ústrojí a je možné jej získat prostřednictvím kontaminované vody či potravy. V případě včasného zachycení je nemoc dobře léčitelná. (www.charitas.cz)

Syfilis

Mezi mladšími dětmi se jedná převážně o infekci získanou od rodičů. Projeví se kožními vyrážkami, svěděním a hnisavými vřídky. U starších dětí je pak nutné zvažovat i možnost přenosu pohlavní cestou. V rámci programu *Adopce na dálku* jsou hrazena vyšetření a léčby v délce čtyř týdnů. (www.charitas.cz)

Srpkovitá anémie

Jedná se o dědičné onemocnění krevního barviva hemoglobinu, které za určitých okolností mění tvar červené krvinky v srpkovitý. Takto deformované krvinky jsou následně slezinou odstraňovány z krevního oběhu, což vede k chudokrevnosti. Srpkovité krvinky ucpávají drobné cévy, dochází k nedostatečnému prokrvení a otoku špatně prokrvených oblastí. Záchvaty jsou doprovázené výraznou bolestí s horečkami.

S postupujícím věkem dochází k postižení kostí a vnitřních orgánů, zvětšení sleziny. Nemocní jsou zvýšeně náchylní k infekcím. V minulosti se nemocní dožívali maximálně věku 10ti let. Včasná diagnostika, řádná léčba přidružených infekcí, dostatečný pitný režim, prevence infekcí a dlouhodobé podávání kyseliny listové mohou život nemocným výrazným způsobem prodloužit. Mezi jednotlivými krizemi je nemocný bez bolestí a může vést běžný život. (www.charitas.cz)

2 PŮSOBENÍ VZDĚLÁVACÍCH INSTITUCÍ V UGANDĚ

2.1 Systém vzdělávání

Školní rok základních, středních a většiny učňovských škol v Ugandě je rozdělen do tří trimestrů následovně: únor- květen, červen-srpen, září – prosinec. Mezi jednotlivými trimestry jsou přibližně měsíční prázdniny. Velké dvouměsíční prázdniny mají pak studenti na přelomu roku. Prázdniny: prosinec a leden – hlavní „letní“ prázdniny, začátek školního roku – 1. týden v únoru 2 týdny v květnu, 2 týdny v září.

Ugandská vláda garantuje základní vzdělání zdarma, nicméně kvalita státních škol je velmi nízká. I přes neexistenci školních poplatků se ke školní docházce vztahuje řada nutných výdajů, které činí vzdělání pro většinu obyvatelstva nedostupným (povinná školní uniforma, sešity, obědy, poplatky za zkoušky posledního ročníku ZŠ).

Na úrovni základního školství fungují kromě státních také mnohé soukromé a církevní školy, jejichž úroveň je zpravidla vyšší.

Školka - 3 roky, označení tříd je N1 – N3 („baby class“, „middle class“, „top class“). Osnovy ve školkách nejsou pevně dané. Děti se učí: kreslení, čísla, zpěv, abecedu, psaní, čtení, hry, chování, angličtina a další. Neznámkuje se v procentech ani číslech, děti jsou hodnoceny barvami (každá školka má jiný systém), nejčastěji červená (1), modrá (2), žlutá (3), černá (4).

Základní škola trvá 7 let, označení tříd je P1-P7. Dělí se na 1. a 2. stupeň (3 + 4 roky). Mezi předměty, které se děti učí, patří čtení, psaní, jazyk luganda (tyto již na 2. stupni chybí), matematika, společenské vědy, přírodní vědy, angličtina, náboženská výchova (včetně islámu), dějepis, zeměpis a další. Po 7. třídě děti skládají závěrečnou zkoušku, která je jednotná v celé zemi (Uganda Primary Leaving Exam – UPLE). Žáci platí za složení zkoušky poplatek („adoptovaným“ dětem jej hradí „rodiče“). Zkouška je ze čtyř předmětů – matematika, angličtina, společenské a přírodní vědy (společenské vědy zahrnují dějepis, náboženství, zeměpis atd.).

Známkování v procentech, 100% - 0%, každá škola může mít jinou hranici pro prospěl/neprospěl, u vesnických škol je hranice nižší, stačí např. 40%, u prestižních kvalitních škol musí žák dosáhnout např. 55%.

Střední škola trvá 6 let, třídy se označují S1-S6. Škola má opět dva stupně: O-level (S1 – S4) a A-level (S5 – S6). Předměty jsou rozmanitější a často specializovanější: matematika, angličtina, biologie, křesťanská věrouka, islám, fyzika, chemie, výtvarná výchova, cizí jazyky (francouzština, němčina), politologie, ekonomie, základy kancelářské práce, účetnictví, zemědělství, zpracování dřeva, kovů.

Ne všechny školy nabízí všechny výše uvedené předměty. Na konci prvního stupně (S4) skládají žáci soubornou zkoušku (Uganda Certificate of Education - UCE) z 5 povinných předmětů: matematika, angličtina, biologie, zeměpis a dějepis a ze 4-5 volitelných předmětů. Známkování je stejné jako u závěrečné zkoušky po 7.tř. ZŠ. Zkouška je za poplatek. Během druhého stupně, který je poměrně specializovaný, si student vybírá kombinaci 3 – 4 předmětů a na konci 6.tř. z nich opět skládá zkoušku, která rozhoduje o jeho šancích studovat na univerzitě.

Praktické vzdělání – učňovské školy. Učňovskou školu je možné zahájit v některých případech již po ukončení základního vzdělání. Školy však upřednostňují spíše absolventy středoškolské „O level“. Délka učňovského kurzu je průměrně 2-3 roky. Poslední trimestr bývá věnován praktické stáži.

Mezi nejčastější obory studentů patří zedník, truhlář, automechanik, instalatér, švadlena, učitelka, kadeřnice, servírka. V menší míře potom zdravotní sestra, elektrikář, účetní a administrativní pracovník. Absolventi dvouletého učňovského studia, kteří nastoupili na danou instituci po ukončení základního vzdělání obdrží po absolvování tzv. „Uganda Junior Certificate“. Absolventi dvou či tříletého studia, kteří nastoupili na zvolenou instituci po ukončení středoškolské „O level“ obdrží tzv. „Craft Certificate“. Výjimečně mohou být instituce tohoto typu zakončeny také tzv. „Dipoma“, v takových případech se však zpravidla jedná o víceleté a finančně náročnější studium.

Vyšší vzdělávání

Termín vyšší vzdělávání je (v rámci projektu Adopce na dálku) označením jakéhokoli typu studia následujícím po S6. Pro přijetí na vyšší (obdobou našich VOŠ) či vysokou školu je rozhodující výsledek závěrečné státní zkoušky v S6 ročníku. Výstupy zkoušek jsou oznamovány vždy na přelomu února a března. Jména nejlepších absolventů tohoto testování jsou uveřejňována v novinách, což pouze dokladuje vysokou hodnotu, kterou společnost vzdělání přisuzuje.

Univerzity

V Ugandě existují 4 státní univerzity (Univerzita Makerere- Kampala, Univerzita Kyambogo- Kampala, Univerzita Gulu, Univerzita Mbarara), na nichž mají studenti možnost získat státní stipendium pokrývající většinu nákladů spojených se studiem. Celostátně vládní stipendium získalo pro akademický rok 2006–2007 přibližně 2000 studentů. O úspěšnosti při jeho získávání jsou studenti informováni v průběhu června či července. Stanovený počet bodů nutných k získání takového stipendia se každoročně mění.

Kvalita státních univerzit je relativně vysoká. Kromě státních univerzit existuje v Ugandě i celá řada univerzit soukromých. Liší se kvalitou, nabízenými obory i výší školného.

Akademický rok na univerzitách je pak téměř totožný s naším vysokoškolským akademickým rokem (2 semestry během roku, začátky v září a únoru).

Vzdělávání dětí v projektu *Adopce na dálku*

Cílem projektu *Adopce na dálku* v Ugandě je umožnit co největšímu počtu znevýhodněných dětí dosáhnout praktického vzdělání, které jim pomůže uplatnit se na trhu práce a pomoci tak zvýšit životní úroveň nejen sobě samým, ale i svým rodinám a komunitám.

Každoročně mají nejlepší studenti zařazení do programu *Adopce na dálku* možnost pokračovat ve svých studiích i na univerzitách či dalších institucích vyššího vzdělávání. Konkrétně je od roku 2006 vybíráno 4-6 nejlepších studentů (absolventů S6) pro vyšší formy studia. Toto číslo neobsahuje studenty, kteří získají stipendium vládní. Při výběru studentů ze strany partnerské organizace nejsou brány v potaz pouze a výhradně školní výsledky, ale i další faktory, jako je motivace studentů, jejich schopnost dosahovat vytyčených cílů a chování. (www.charitas.cz)

2.3 Lékařská péče

2.3.1 Nemocniční zařízení

V Ugandě existují státní i soukromé nemocnice. Ordinance dětských lékařů (v podobě známé v České republice) zde k dispozici nejsou. Dětské ambulance jsou vždy součástí nemocnice nebo zdravotního centra. Státní nemocnice by měly poskytovat

ošetření a léky zdarma, avšak často trpí nedostatkem lékařů, nevyhovujícím a nedostatečným vybavením. Nezřídka chybí i základní léky a čekací doby jsou neúnosné.

Česko-slovenská nemocnice v Ugandě sv. Karla Lwangy

Vybudování a provoz nemocnice v Ugandě patří mezi asi nejodvážnější projekty Arcidiecézní charity Praha. Nemocnice v Buikwe (v chudé venkovské oblasti Ugandy) byla otevřena v květnu roku 2006. Zřizovatelem a provozovatelem nemocnice je Arcidiecézní charita Praha, která financovala stavbu i vybavení nemocnice a hradí polovinu provozních nákladů. Nemocniční budova byla postavena za 15 milionů Kč, přičemž Ministerstvo zdravotnictví ČR poskytlo grant ve výši 5 milionů Kč. Zbytek prostředků byl získán veřejnou sbírkou.

Česko-slovenská nemocnice v Ugandě stojí v městečku Buikwe asi 60 kilometrů východně od hlavního města Kampaly v diecézi Lugazi poblíž Viktoriina jezera. V této oblasti žijí asi 3000 sponzorovaných dětí, které takto dostávají zdarma kvalitní lékařskou péči a pravidelně jsou testovány na HIV. Nemocnice ale samozřejmě slouží všem lidem z okolí. Česko-slovenská nemocnice v Ugandě patří mezi nezisková církevní zařízení, bez kterých se ugandská vláda neobejde. Nezbytnou součástí rozvojové pomoci je vedle léčby i řada vzdělávacích programů zaměřených na dětskou podvýživu, malárii nebo prevenci AIDS.

Otevření nemocnice dne 7. května 2006 ve městě Buikwe bylo pro celou oblast velkou událostí, které se zúčastnilo i několik důležitých církevních a politických osobností z Ugandy i České republiky.

Ugandou před několika lety otřásala občanská válka, v jejímž důsledku zemřelo mnoho lidí a bylo rozvráceno místní hospodářství. Vlna epidemie AIDS v polovině 90. let zanechala také své stopy. Všechny tyto pohromy udělaly z mnoha dětí sirotky, kteří jsou na pokraji absolutní chudoby. Jako nejúčinnější ze způsobů pomoci se ukázalo pomáhat druhým tak, aby si příště dokázali pomoci pokud možno sami. Biskup Matthias Ssekamanya říká: „Země je úrodná, je potřeba lidi naučit hospodařit, naučit je pěstovat další plodiny, a to efektivnějším způsobem“.

3. PRÁVA DÍTĚTE – ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE

3.1 Historický vývoj práv dítěte

20. století přineslo nové nahlížení na dítě a jeho dětství, tím i vznik první mezinárodní smlouvy v oblasti práv dítěte. Na mezinárodní úrovni se smlouvy týkaly potlačení obchodu s děvčaty (1910) a se ženami a dětmi (1921). Prvním uceleným dokumentem byla *Deklarace práv dítěte*, která byla přijata Společností národů v roce 1924. Určila si za cíl ochranu dětí a jejich zabezpečení.

Vážnější pozornosti se dětem dostalo až po druhé světové válce, kdy si světové společenství uvědomilo nezbytnost ochrany všech základních práv a svobod pro udržení míru. Dalšími impulsy ve vývoji práv dítěte byla situace v rozvojových zemích, ale i nové podmínky v zemích kapitalistických.

První přelomovou událostí byl vznik Dětského fondu UNICEF (11.12. 1946). Jeho založení bylo motivováno skutečností, že děti v poválečné Evropě nejsou dostatečným způsobem chráněny.

Všeobecná deklarace lidských práv OSN (10.12. 1948) ustanovila koncepcí o rodině a mateřství. Stanovila právo na bezplatné vzdělání a jeho dostupnost všem lidem.

V průběhu 50. let se právům dítěte věnovala stále větší pozornost. V roce 1950 byl fond rozšířen o pomoc a přežití dětí a matek po celém světě.

Dne 20. 11. 1959 byla Valným shromážděním OSN přijata *Deklarace o právech dítěte*. Ustanovila rovnost, právo na jméno, státní občanství, sociální zabezpečení a pomoc a ochranu před všemi formami zanedbávání, krutosti a vykořisťování. Deklarace obsahovala principy k přihlídnutí k zájmům dítěte, stanovila cíle výchovy a vyzdvihovala potřebu porozumění a lásky pro rozvoj dítěte.

V roce 1966 dne 20.12. byl předložen *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. Pakt pokračoval v cílech a jejich rozšiřování z *Deklarace o právech dítěte*, např. stanovil zákaz trestu smrti pro osoby mladší 18 let.

Společně s tímto dokumentem byl schválen *Mezinárodní pakt o hospodářských, Sociálních a kulturních právech*. Pakt se soustředil na ustanovení práv pro rodinu a nastávajících matek.

Mezníkem ve vývoji mezinárodní spolupráce a ochrany práv dítěte se stala *Úmluva o právech dítěte*. Byla přijata Valným shromážděním OSN dne 20. listopadu 1989. Úmluva je klíčovým dokumentem v systému státoprávní ochrany dítěte.

Ustanovuje právní a morální standardy ochrany práv dětí. (David, R., *Práva dítěte*, Olomouc, 1999, 30- 35 s. ISBN 80-7182-076-8.)

3.2.1 Základní principy úmluvy

Úmluva obsahuje čtyři základní principy:

1. Zákaz diskriminace- všechny děti jsou si rovny bez ohledu na rasu, barvu pleti, pohlaví, jazyk, náboženství, politické a jiné smyšlení, národnostní, etnický nebo sociální původ, majetek, tělesnou nebo duševní nezpůsobilost, rod a jiné postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců. Toto ustanovení znamená také rovnost příležitostí- dívek a chlapců, handicapovaných dětí, uprchlických dětí, dětí cizinců a etnických menšin.

2. Nejlepší zájem dítěte- státy musí zajistit, že se při jakékoliv činnosti týkající se dětí bude přihlížet k jejich nejlepším zájmům, týká se to všech státních orgánů, parlamentu a všech institucí.

3. Právo na život, přežití a rozvoj dítěte- nejen fyzický rozvoj, ale i duševní, citový, sociální a kulturní.

4. Názor dítěte- děti by měly svobodně vyjadřovat své názory ve všech záležitostech, které se ho dotýkají. Dítě má být slyšeno a vyslyšeno. (David, R., *Práva dítěte*, Olomouc, 1999, 10-14 s. ISBN 80-7182-076-8.)

3.2.2 Klasifikace práv v Úmluvě

Práva obsažená v Úmluvě mohou být hodnocena (I.) klasickým způsobem jako u jiných listin lidských práv, nebo (II.) s ohledem na práva vztahující se k určitým oblastem.

I. Úmluva sama rozlišuje mezi ekonomickými, sociálními a kulturními právy na jedné straně a občanskými a politickými právy na straně druhé. Toto rozdělení je odrazem dlouhodobé diskuze mezi stoupenci směru, který apeloval na dodržování lidských práv se směrem, který zdůrazňoval sociální zajištění dětí. Úmluva tak zastřešuje oba tradiční směry.

Podle ekonomického, sociálního a kulturního práva platí, že země musejí k jejich uskutečnění přijmout opatření v maximálním rozsahu svých prostředků.

Znamená to, že v zemích, kde takové zdroje nejsou zatím k dispozici, se nechápe nedodržování těchto práv jako jejich porušování. Závazek přijatý Úmluvou tak znamená spíše jen usilování o jejich uskutečnění, kdy stát v tomto směru vyvíjí patřičnou snahu a ukazuje svou dobrou vůli. Článek 4 volá rovněž po mezinárodní spolupráci, která by zajistila uskutečňování Úmluvy. Toto ustanovení poukazuje na potřebu mezinárodní pomoci organizací, jako je UNICEF. Podle Úmluvy jsou průmyslové země zavázány pomáhat zemím rozvojovým. (David, R., *Práva dítěte*, Olomouc, 1999, 13-14 s. ISBN 80-7182-076-8.)

Výbor pro práva dítěte

Výbor byl založen v roce 1991 na setkání zástupců států smluvních stran Úmluvy. Schází se třikrát ročně ve Středisku pro lidská práva OSN v Ženevě. Každé dva roky Výbor prostřednictvím Hospodářské a sociální rady OSN předkládá Valnému shromáždění OSN zprávu o své činnosti. Úkolem Výboru je zjišťovat, jak jsou závazky státy plněny. Státy zde předkládají své priority a cíle do dalších let. (David, R., *Práva dítěte*, Olomouc, 1999, 15 s. ISBN 80-7182-076-8.)

Přijetí Úmluvy a její plnění je velmi náročné, mnoho zemí musí přizpůsobit podmínky vytvořením nových zákonů, aby nebyly v rozporu s Úmluvou, zařadit principy do školních plánů, seznámit s principy Úmluvy politiky, právníky, učitelé, sociální pracovníky atd. Její hlavní smysl byl už v mnoha zemích uskutečněn. (David, R., *Práva dítěte*, Olomouc, 1999, 16 s. ISBN 80-7182-076-8.)

Na základě Úmluvy vznikly nové iniciativy, jako Světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu vykořisťování dětí ve Stockholmu v roce 1996 a další podobné akce, které oslovily veřejnost a získaly podobné organizace ke spolupráci. (David, R., *Práva dítěte*, Olomouc, 1999, 18 s. ISBN 80-7182-076-8.)

Mezinárodní Cíle OSN do roku 2015:

1. snížit chudobu a sociální vyloučení
2. dosáhnout univerzálního primárního vzdělávání
3. prosazovat rovnost mužů a žen a poskytovat ženám více možností
prosadit se ve společnosti
4. snížit dětskou úmrtnost
5. zlepšit zdraví matek
6. boj s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi
7. zajistit environmentální udržitelnost
8. vybudovat globální partnerství pro rozvoj
9. udržovat mezinárodní mír a bezpečnost

(www.osn.cz)

4 UNICEF – UNITED NATIONS CHILDREN’S FUND (www.unicef.org.)

Fond UNICEF byl založen 11. prosince 1946 při Valném shromáždění OSN pro potřeby dětí v poválečné Evropě a Číně. V roce 1950 byla jeho působnost rozšířena na dlouhodobé potřeby dětí a matek v rozvojových zemích.

Zabývá se zajištěním, ochranou a rozvojem dětí a poskytováním podpory a pomoci v nouzi. Napomáhá jednotlivým zemím zlepšit zdraví, výživu, vzdělání a všeobecné sociální zabezpečení dětí. Finance z příspěvků vkládá do prevence, potravinové pomoci a léčby nemocí. Mezi další aktivity patří školení učitelů, zdravotníků a rozvoj sociálních služeb.

Součástí poslání UNICEF je také podpora všeobecného uznání a realizace Úmluvy o právech dítěte. Pro fond bylo přijetí Úmluvy o právech dítěte klíčové v získání si veřejnosti a v politickou podporu.

Fond spolupracuje mimo jiné s dalšími institucemi působící v rámci OSN, se Světovou zdravotnickou organizací (WHO), s programem OSN pro rozvoj (UNDP), Organizací pro výživu a zemědělství (FAO) a s Organizací OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO).

Fond je složen z Výkonného výboru a ze 36 členských států. Výkonný ředitel je jmenován generálním tajemníkem OSN po konzultaci s Výkonným výborem. V současné době je v čele fondu Carol Bellamyová ze Spojených států. Náklady na svou činnost fond pokrývá z dobrovolných příspěvků z vládních i nevládních zdrojů. (David, R., *Práva dítěte*, Olomouc, 1999, 110 s. ISBN 80-7182-076-8.)

5 SOCIÁLNĚ-KULTURNÍ PROSTŘEDÍ

5.1 Socializace osobnosti

„Termínem socializace označujeme proces utváření a vývoje osobnosti působením sociálních vlivů a jejich vlastních aktivit, kterými na tyto sociální vlivy odpovídá: vyrovnává se s nimi, podléhá jim či je tvořivě zvládá.“ (Helus, Z., *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*, Praha, Portál, 2004. 172 s. ISBN 80-7178-888-0)

Prostředí do něhož jsme se narodili ovlivňuje způsob socializace. Díky vlivu prostředí se spustili genetické informace. Člověk se stal socializovaným člověkem, který může žít ve společnosti. Socializace je neustálý proces utváření osobnosti. Přijímání kulturních hodnot, zvyků a rolí. Nejvíce se v procesu socializace uplatňuje učení nápodobou, kdy lidé působí na dítě jako vzor. Společnost přizpůsobení chválí a nepřizpůsobení trestá.

5.2 Dítě a dětství

„Dítětem je jedinec nacházející se v určitém věkovém rozmezí, které lapidárně označujeme jako dětství.“ (Helus, Z., *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*, Praha, Portál, 178 s. ISBN 80-7178-888-0).

Dětství je období, kdy čas je zanedbatelný pojem. Svět je plný her. Stále existují ve světě kultury, které neuznávají dětství bez práce. Nahlédneme-li do různých částí světa, např. Afrika, Indie. Zde dítě musí denně řešit otázku obživy nebo péči o své mladší sourozence. V těchto kulturách je hra a její přínos pro vytváření osobnosti druhořadá.

5.3 Dítě a vývoj osobnosti

„Základním východiskem uvažování o vývoji osobnosti dítěte musí být, že jde o vývoj bytosti v celistvém uspořádání- vzájemně se prostupují vývoj tělesný s vývojem psychickým, vyvíjí se sociální začleňování, vztah k druhým lidem k i sobě samému, vyvíjí se vlastnosti i jejich projevy, vyvíjí se poznávání, jednání i emocionální prožívání, vyvíjí se toužení a chtění, morální postoje.“ (Helus, Z., *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*, Praha, Portál, 2004. 165 s. ISBN 80-7178-888-0)

5.4 Kultura, tradice, hodnota

„Kultura je celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím.“ (Průcha, J., *Interkulturní psychologie*, Praha, Portál, 2004. 32 s. ISBN 80-7178-885-6)

„Kulturní identita má pro většinu lidí nejvyšší hodnotu.“ (Huntington, S., P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*, Praha, Rybka Publisher, 2001. 12 s. ISBN 80-86182-49-5)

„Určujícími charakteristikami tradice jsou rituál a opakování. Tradice jsou vždy majetkem skupin, komunit nebo kolektivit. Jednotlivci mohou tradice a obyčeje dodržovat, ale tradice sama není vlastností individuálního chování, jako je tomu u zvyku.“ (Giddens, A., *UNIKAJÍCÍ SVĚT*, Praha, Sociologické nakladatelství, 2000. 167 s. ISBN 80-85850-91-5)

„Hodnota je vlastnost, kterou jedinec přisuzuje určitému objektu, situaci, události nebo činnosti ve spojitosti s uspokojováním jeho potřeb, zájmů. Hodnoty se vytvářejí v procesu socializace, jsou součástí společenského vědomí. Podle důležitosti jsou hodnoty hierarchicky uspořádány do systému hodnot (value systém). Systém hodnot určuje nejobecnější postoje, životní styl a morálku každého člověka.“ (Hartl, P., Hartlová, H., *Psychologický slovník*, Praha, Portál, 2000. 551 s. ISBN 80-7178-303-X)

„Filozofické předpoklady, základní hodnoty, společenské vztahy, zvyky i celkový životní názor se v různých zemích významně liší. Tyto kulturní rozdíly posiluje revitalizace náboženství, k níž dochází ve velké části světa. Jednotlivé kultury se mohou procházet nejrůznějšími změnami, přičemž jejich dopad na politiku a ekonomiku se může v různých obdobích lišit, avšak je zjevné, že hlavní rozdíly v politickém a ekonomickém vývoji jednotlivých civilizací mají své kořeny v jejich rozdílných kulturách.“ (Huntington, S., P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*, Praha, Rybka Publisher, 2001. 16 s. ISBN 80-86182-49-5)

5.6 Africká civilizace: ano či ne?

„Africká civilizace (pravděpodobně). S výjimkou Braudela většina důležitých autorů věnujících se otázce civilizací existenci samostatné africké civilizace neuznává. Sever kontinentu a jeho východní pobřeží náleží k islámské civilizaci, Etiopie je z historického pohledu civilizací sama o sobě, na jiných místech se zase pod vlivem evropského kolonialismu a usazování bělochů vyskytují prvky západní civilizace. Na jihu světadílů vytvořili holandští, francouzští a nakonec britští usedlíci multifragmentální evropskou kulturu. A co je nejdůležitější, v důsledku evropského imperialismu proniklo křesťanství i do velké části kontinentu jižně od Sahary. Otázka kmenové identity je významná v celé Africe, nicméně Afričané si rovněž čím dál víc začínají uvědomovat svou identitu africkou a například subsaharskou Afriku by bylo možno považovat za samostatnou civilizaci, jejímž středem by byla Jihoafrická republika. (Huntington, S., P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*, Praha, Rybka Publisher, 2001. 40 s. ISBN 80-86182-49-5)

„Víra, že by nezápadní národy měly přijmout západní hodnoty, instituce a kulturu, je nemorální kvůli prostředkům, jichž by k tomu bylo nutné použít. Téměř univerzální dosah evropské moci v devatenáctém století a globální dominance Spojených států ve staletí dvacátém přispěly k rozšíření mnoha prvků západní civilizace po celém světě.“ (Huntington, S., P. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*, Praha, Rybka Publisher, 2001. 379 s. ISBN 80-86182-49-5)

Jde o jiné kulturní prostředí, životní podmínky, jiné životní hodnoty ve společnosti. Tyto fakta by mohly nasvědčovat tomu, že jde o jinou civilizaci. Ale jak moc Afriku ovlivnil kolonialismus a nynější prvky evropského způsobu života? Určitě původní rysy africké společnosti můžeme považovat za prvořadé při rozhodování o samostatné civilizaci, ale neustálé ovlivňování a podsouvání jiných hodnot jinými kulturami nám tuto tezi o samostatné civilizaci narušuje.

PRAKTICKÁ ČÁST

1 OBECNÉ POVĚDOMÍ A NÁZOR NA PROBLEMATIKU AFRICKÝCH ZEMÍ V ČR

1.1 Představení dotazníku

Problematika rozvojových zemích je celosvětový problém, po celém světě můžeme najít mnoho organizací, které se zabývají pomocí lidem v Africe. Zajímá mě názor české populace na problematiku rozvojových zemích. Zda znají projekty Adopci na dálku, Postavme školu v Africe. Jestli mají zájem o jejich financování.

Výzkumná metoda: vícepoložkový dotazník

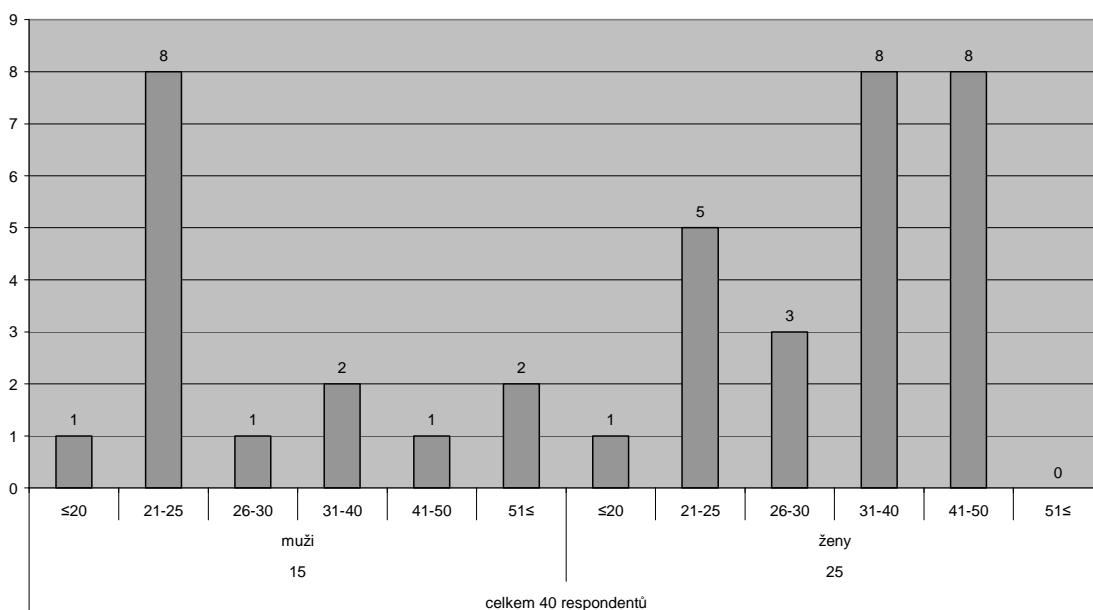
Popis výzkumného vzorku: běžná populace (učitelé, prodavačky, studenti, operátoři).

Počet dotazníků: 50

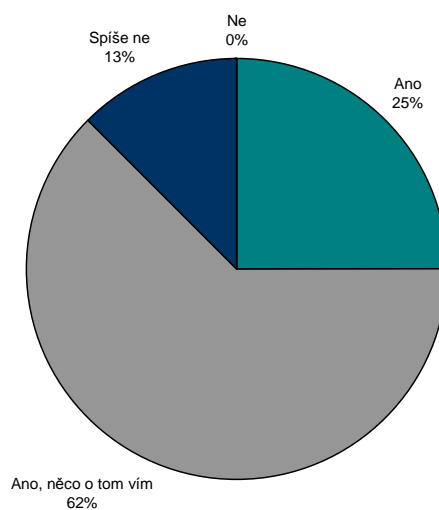
Počet navrácených dotazníků: 40

1.2 Výsledky

1. Zastoupení respondentů podle pohlaví a věku.

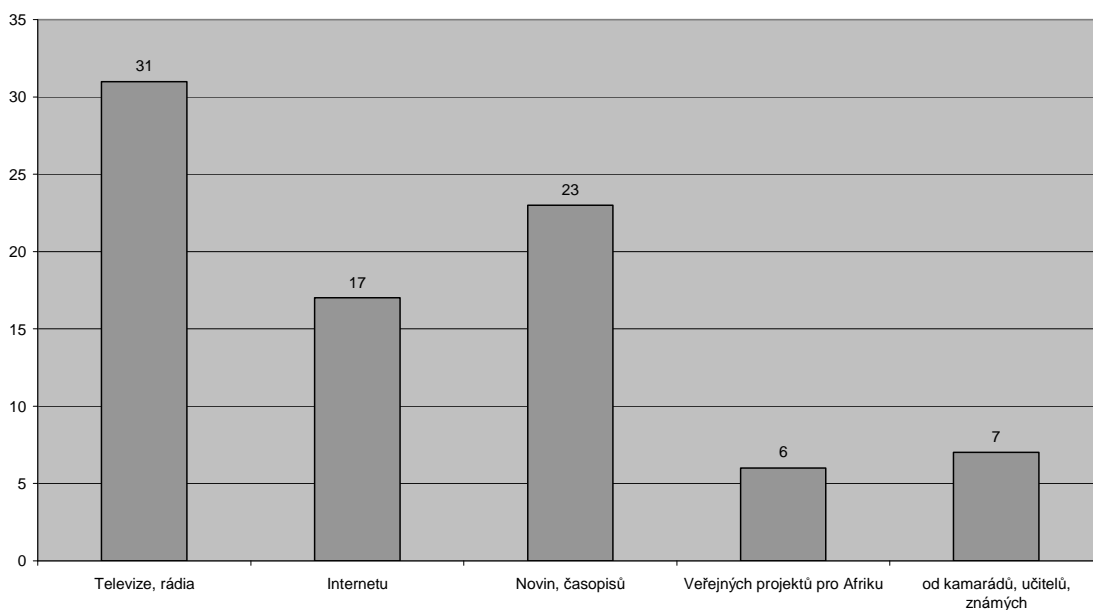

2. Jste obeznámen(a) s hlavními problémy Afriky?

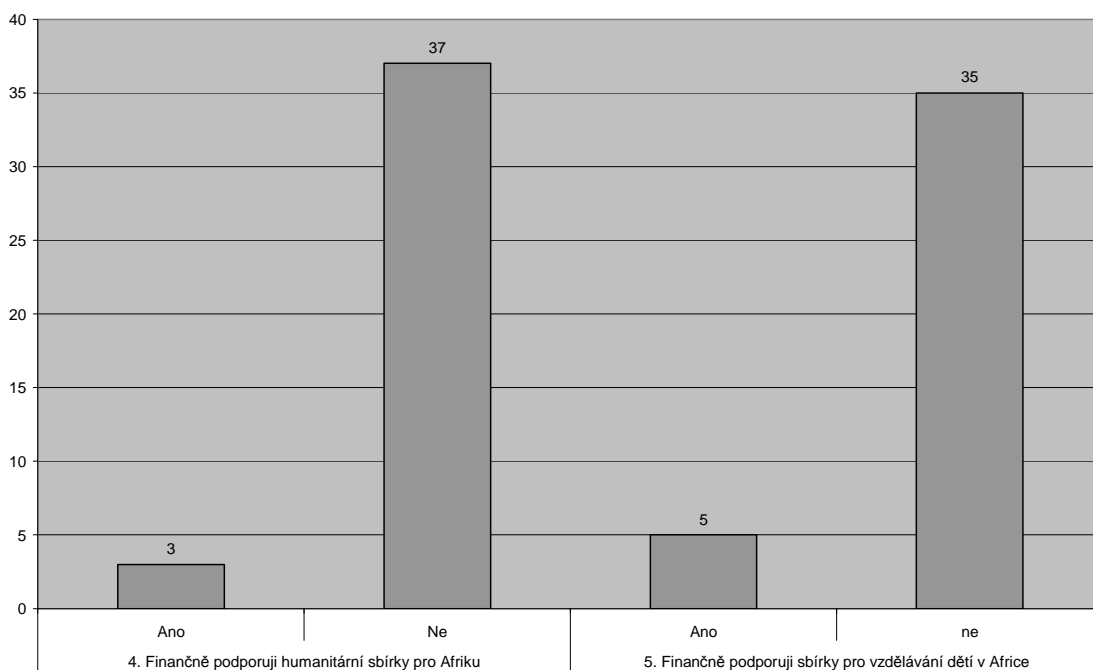

Všichni respondenti jsou s problémy Afriky obeznámeni. Více než polovina dotazovaných něco málo ví, ale konkrétně ne. Vidím souvislost se sdělovacími prostředky, kdy většina dotazovaných zmínila televizi, rádio, noviny a časopisy.

3. O problémech Afriky se dozvídám z:

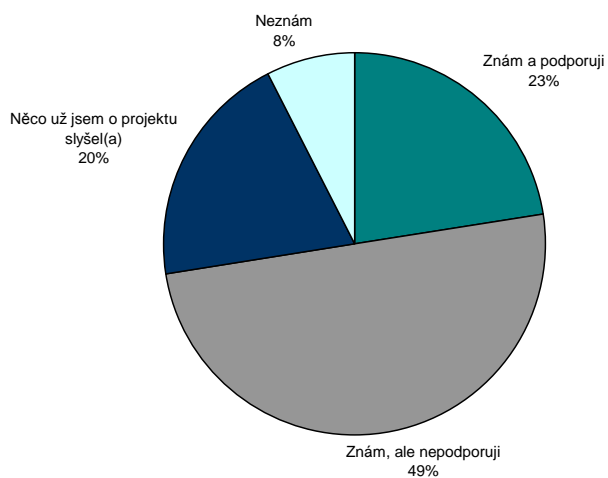

Televize a rádio je u většiny respondentů zdroj informací. Nejméně informací získávají respondenti ze samotných veřejných projektů pro Afriku.

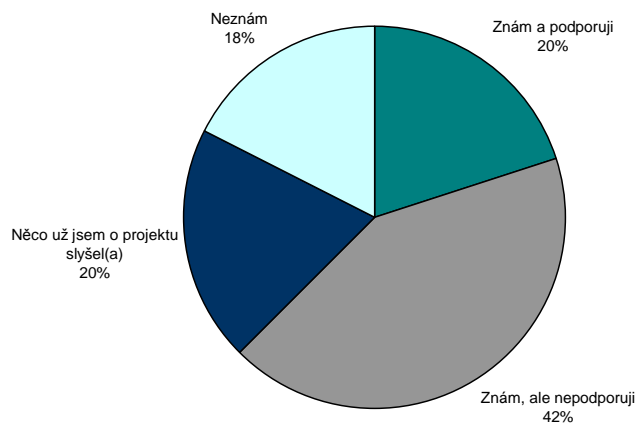
Většina dotazovaných nepodporuje humanitární sbírky, pravděpodobně z důvodu jejich krátkodobé účinnosti a nákladům pro jejich uskutečnění. Ani projekt podporující vzdělávání dětí v Africe není respondenty finančně podporován, i když v něm vidí smysl.

6. Projekt Adopce na dálku v Africe:

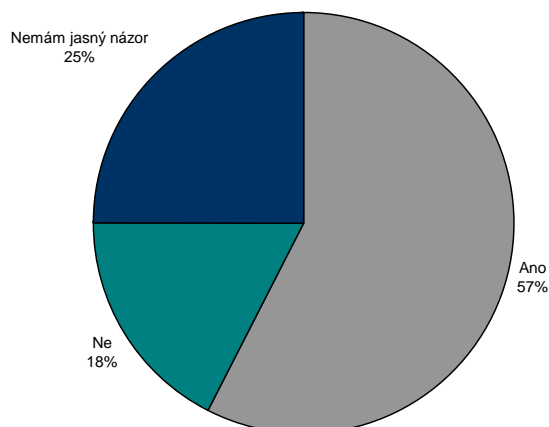
Většina respondentů je seznámena s projektem Adopce na dálku, ale finančně jej nepodporují. Důvodem může být nedůvěra v realizaci těchto projektů.

7. Projekt Postavme školu v Africe:

Projekt Postavme školu v Africe nezná 18% respondentů, je to o něco více než u projektu Adopce na dálku (8%). Předpokládala jsem, že projekt Postavme školu v Africe je více veřejný a dostupný běžné populaci.

8. Vidíte v projektech smysl?

Více než polovina respondentů vidí v projektech smysl. 25% nezastává k projektům jasný názor. 18% nevidí v projektech žádný smysl.

1.3 Interpretace

V otázce č. 8 se respondenti vyjadřovali ke smyslu vzdělávání dětí v Africe:

Vidím v projektech pro podporu vzdělávání dětí v Africe smysl:

A) *Ano* B) *Ne* C) *Nemám jasný názor (Proč?)*

Respondenti odpovídající ano:

1. Vidí ve vzdělání budoucnost z hospodářského hlediska. Je to obecný názor většiny lidí. Lidé zastávají názor, že vzdělané děti mohou do budoucnosti změnit hospodářskou situaci. Mohu s nimi souhlasit. Např. Uganda má velmi dobré podmínky pro pěstování surovin, které by je nejenom uživily. Lidé by mohli s nimi obchodovat.
2. Považují vzdělání jako právo každého dítěte nebo jako životní hodnotu.
3. Vzdělaný člověk má více možností zaměstnání.

Respondenti odpovídající ne:

Upřednostňují veřejné sbírky a jiné projekty v ČR pro české děti.

Nevěří projektům, které jsou organizovány na dálku.

V prvním případě vidíme omezený náhled na situaci. V České republice zastává mnoho organizací pomoc dětským domovům a podobným institucím. Do těchto projektů může

být neustále investováno. Nejsem si jista, zda si české dítě váží vzdělání nebo více touží po materiálním zabezpečení, které i tyto projekty podporují.

V druhém případě působí nedůvěřivost lidí, která je asi přirozená.

Respondenti, kteří nemají jasný názor:

Podle nich projekty působí jako „kapka v moři“.

Nevěří projektům.

Nezajímají se o tuto problematiku.

V prvním případě respondenti mají pravdu, ale novodobé projekty jsou zaměřeny na vzdělávání jednotlivce, kteří v budoucnosti mohou svým vzděláním ovlivnit další životy a zlepšit životní situaci.

„Díky svému vzdělání, tím, že obšírněji a hlouběji rozumí světu a svému místu v něm, jedinec ze své pozice přejímá odpovědnost. Realizuje zde své poslání, plní zde své úkoly, dopracovává se zde své kompetence.“ (Helus, Z., *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*, Praha, Portál, 2004. 188 s. ISBN 80-7178-888-0) Já se přikláním k většině respondentů, kteří viděli ve vzdělání smysl.

2. „Střípky z Afriky“

Metoda: dotazník a pohovor. Výzkumný vzorek: lidé, kteří pracují nebo navštívili Afriku (Ugandu, příp. Keňu).

2. 1 „Dětství“ v Africe

Stále více dětí žije bez rodičů, kteří umírají na AIDS a již zmiňovaná jiná onemocnění. Často jsou děti ze dne na den sirotci, kteří se musí o sebe a mladší sourozence postarat. Ráno vstávají do práce, která je buď minimálně placená nebo ji vykonávají za obživu. Děti, které mají finance chodí do školy. Ráno chodí z vesnic několik kilometrů do školy. Při cestách do školy čelí nebezpečí napadení hyenou či jedovatým hadem. Školu děti chápou jako společenskou výsadu. Jsou hrdí na svou školní uniformu. Učí se většinou rády. Většina dětí chápe vzdělání jako životní příležitost, která jim pomůže žít jiným způsobem života. Ve volném čase, kterého mají málo, se věnují nějaké hře venku např. hra na lva (pravděpodobně obdoba některé naší honící hry). Chlapci se více věnují fotbalu.

Některé předškolní instituce fungují na základech Montessori pedagogice. Navštěvuje ji v jedné větší třídě 60 dětí. Mladší děti jsou většinou hlídány staršími sourozenci. Často s nimi navštěvují i některé akce určené již starším dětem.

Jak jsem již zmínila je většina dětí bez rodičů. Jako jiné země Afriky, tak i Uganda se potýká s dětmi ulice, tyto děti žijí na ulici ve skupinách, které mohou být pro lidi nebezpečné. Krádeže a drogy jsou zde na denním pořádku. Často se již u mladších dětí objevuje drogová závislost, např. v Keni jsou děti závislé na čichání lepidla. Různé organizace např. *Humanisti* zajišťují programy pro pomoc těmto dětem.

Závěr

Ve své práci jsem přiblížila jednu z afrických zemí. Zaměřila jsem se na základní podmínky, které ovlivňují život. Uganda je země, kde je více dětí než dospělých. Úmrtnost na AIDS je zde vysoká. Některé děti mají zabezpečeny základní životní potřeby a mohou chodit do školy či školky. Mnoho dětí žije na ulicích, podobně jako v Keni a dalších zemích.

Hledala jsem specifika afrického předškoláka. Ve výsledku je to dítě jako kterékoli jiné na světě. Má svoje potřeby. Přednosti, které je potřeba rozvíjet. Africké děti jsou velmi temperamentní. Talentované na pohybové (taneční) činnosti. Hudba, tanec patří do jejich kultury. Většina dětí má problémy s jemnou motorikou. S držetím tužky, navlékáním nitě apod. Děti jsou zvyklé pracovat. Hře se věnovat nemohou. Často se starší děti starají o mladší sourozence nebo o domácnost. Do školy a školky chodí rády.

Myslím si, že často dětem chybí pocit jistoty a bezpečí. Neustále boje, které jsou na různých územích Afriky narušují chod každodenního života. Dětem se životní situace může ze dne na den definitivně změnit. Školy jim umožňují nejenom vzdělávání, ale i částečný únik od problémů.

Ve své práci jsem se věnovala popisu onemocnění (nejenom HIV). Nedostupnost lékařské péče je zde jedním z hlavních problémů, proto jsem zmínila Česko – slovenskou nemocnici sv. Karla Lwagy. Nemocnice pomáhá řešit situaci v dostupnosti lékařské péče.

Afrika jako kontinent má mnoho problémů, nejenom AIDS a chudobu. V rodinách a ve společnosti jsou diskriminovány ženy. Mladé ženy jsou provdávány za starší muže, kteří s nimi nezachází šetrně. Dívky v nízkém věku nevědomě podstupují obřízku. Často v jejím důsledku umírají. Zákrok je společensky tolerován.

Mnoho chlapců se stává vojáky, již v mladším školním věku. Jsou uneseni armádou a vycvičeni pro boj se zbraní.

Když dětem nekomplikuje život chudoba nebo nemoc, tak jsou to samotní dospělý. Neuvědomují si hodnotu dítěte. Přístup k dítěti je v rozporu s *Deklarací práv dítěte*.

Během své práce jsem často slyšela od lidí negativní postoje vůči Africe. Tím mě navedli na otázky k tématu projektů v Africe. Výsledky mě celkem nepřekvapily. Informovanost o problémech Afriky je vysoká, avšak důvěra k organizacím je nízká. Projevilo se to tím, že lidé nechtějí posílat na projekty finance.

Nevěří, že se peníze k dětem dostanou. Mnoho lidí na druhou stranu vidí v pomoci lidem v Africe smysl.

Samotné impulsy od lidí z Afriky mě přesvědčily, že určitý smysl projekty mají a je dobré je podpořit. Určitě bych vše ráda viděla na vlastní oči. Politické situace v Ugandě je nestabilní, proto jsem nemohla nyní Ugandu navštívit. Aktuální informace o životě v Africe jsem získávala od lidí, kteří byli nebo jsou v Africe.

Zamýšlela jsem se nad Afrikou jako samostatnou kulturou, do které bychom neměli promítat a vnášet naše postoje a životní hodnoty. Měli bychom uznávat charakteristický způsob života. Respektovat kulturní odlišnost a originalitu. Mít vše na vědomí při tvorbě programů a projektů. Mnoho afrických obyvatel chce od nás pomoc, ukázat cestu, jak by šlo problémovou situaci řešit a vyřešit. Těmto lidem je třeba věnovat pozornost a pomoci jim.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- CEPL V., a kol., *Východoafrický společný trh*, Praha, Pressfoto, 1975.
- ČÁP, J., MAREŠ, J., *Psychologie pro učitele*, Portál, Praha, 2001.
- DAVID, R., *Práva dítěte*, Nakladatelství Olomouc, Olomouc, 1999.
- DRULÁK, P., *Teorie mezinárodních vztahů*, Portál, Praha, 2003.
- DVOŘÁČEK, P., KOSSLOVÁ, T., *Jižní Afrika- Jihoafrická republika, Namibie, Botswana*, Praha, 2007.
- FROMM, E., *Člověk a psychoanalýza*, Aurora, Praha, 1996.
- GIDDENS, A., *Unikající svět*, Slon, Praha, 2000.
- HELUS, Z., *Dítě v osobnostním pojetí*, Portál, Praha, 2005.
- HUGHES, A., J., *East Africa: the search for unity Kenya, Tanganyika, Uganda*, Harmondsworth, Penguin Books, 1963.
- HUNTINGTON, S., *Střet civilizací*, Rybka Publisher, Praha, 2001.
- PRŮCHA, J., *Interkulturní psychologie*, Portál, Praha, 2004.
- TOMÁŠOVÁ, L., *Afrika očima dětí*, Argo, Praha, 2006.
- VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie*, Portál, Praha, 2000.
- WATERKAMP, R., WISNIEWSKI, W., *Východní Afrika*, Baset, Praha, 2003.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

www.osn.org

www.uganda.com

www.visituganda.com

www.myuganda.co.ug

www.traveluganda.co.ug

www.osn.cz

www.skolavafrice.cz

www.humanisti.cz

www.charitas.cz

PŘÍLOHY

1. Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Kateřina Vojtová a jsem studentkou Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Zabývám se problematikou vzdělávání dětí v Africe, např. zajišťuji každoroční sbírku na podporu studia Rodriga H. v Zambii. Ve své závěrečné práci se věnuji problematice o dostupnosti a významu vzdělání dětí v afrických zemích, konkrétněji v Ugandě. Prostřednictvím dotazníku chci zjistit postoj české veřejnosti k problematice vzdělávání dětí v rozvojových zemích.

1. Zaškrtněte Vaše údaje

žena

muž

věk: 20 a méně let

21-25 let

26-30 let

31-40 let

41-50 let

51 a více let

Zakroužkujte, prosím, jednu odpověď, pokud není zadáno jinak.

2. Jste seznámen(a) s hlavními problémy v Africe?

(onemocnění AIDS, nedostatek potravy, problematika vzdělávání)

A) Jistě, tato problematika mě vždy zajímala.

B) Ano, něco o tom vím, ale konkrétněji jsem se o problematiku nikdy nezajím(a).

C) Spíše ne.

D) Ne a nezajímá mě to.

3. O problémech Afriky se dozvídám z: (můžete zakroužkovat i více odpovědí)

A) televize, rádia

- B) internetu
- C) novin, časopisů
- D) z veřejných projektů pro Afriku (sbírky), prezentace
- E) od kamarádů, učitelů a známých

4. Finančně podporuji humanitární sbírky pro Afriku (nákup léků, potravin atd.):

- A) Ano
- B) Ne

5. Finančně podporuji sbírky (projekty) pro vzdělávání dětí v Africe:

- A) Ano
- B) Ne

6. Projekt „Adopce na dálku v Africe“:

Znám a podporuji projekt.

Znám, ale nepodporuji projekt.

Něco už jsem o projektu adopce na dálku slyšel(a), ale konkrétněji o něm moc nevím.

Neznám.

7. Projekt „Postavme školu v Africe“:

- A) Znám a podporuji projekt.
- B) Znám, ale nepodporuji projekt.
- C) Něco málo o projektu vím, ale nepodporuji jej.
- D) Neznám.

8. Vidím v projektech pro podporu vzdělávání dětí v Africe smysl:

- A) Ano (Napište proč?)
- B) Ne (Napište proč?)
- C) Nemám jasný názor, protože

Děkuji za Váš čas a názor. Přeji krásný den.

2 Dopisy dětí z Afriky (Keni)

Jaké je tajemství nejlepšího učitele

Dobrý učitel je takový, který nikdy nechodí do školy pozdě. Neupřednostňuje nějaké žáky, pomáhá řešit problémy těm, kteří je mají a nevědí si rady. Nebije žáky a nepije alkohol. Také neztrácí čas tím, že by nic v hodině nedělal, naopak se snaží využít čas, tak aby něco naučil. Dobrý učitel přidává trochu tělocviku a někdy i slíbí něco pěkného, jako třeba výlet, když uděláme zkoušky.

Paul Ng'ang'a, 15 let, Gathiga Primary School, Kiambu Distrikt (Tomášová, L., Afrika očima dětí, Humanistické centrum Dialog, Agro, Český Těšín, 2006. 44- 46 s. ISBN 80-7203-815-X)

Jen blázen by si nedělal starosti

Jsem tak závislý na rodičích, že si nemohu pomoci, abych se nebál, co by se mnou bylo, kdyby se jim něco stalo. Dávají mi jídlo, oblečení, střechu nad hlavou a vzdělání. Jsou mými průvodci a společníky. Nedávno má kamarádka z 6. třídy zažila nejhorší věc ve svém životě. Její otec, který byl jediným živitelem rodiny, měl autonehodu. Byl týden v nemocnici, ale poté stejně zemřel. Zanechal po sobě velký účet z nemocnice, čtyři hladové děti a manželku. Když vidím, že se takové věci dějí, nemůžu přece nemít strach o své rodiče.

V naší třídě je další dívka, která ztratila otce. Byl nemocný a zemřel. Její matka byla v domácnosti. Teď zvažuje možnost, že by měli odjet na venkov, protože už si nemohou dovolit žít ve městě. Je velmi těžké přizpůsobit se životu na venkově, ale alespoň, že má přítelkyně neskončí na ulici.

S těmito všemi nehodami, neléčitelnými nemocemi a s nedostatkem pracovních možností v naší zemi by se jen blázen neobával o zdraví těch, na kterých závisí jeho život.

Winfred Ahero, 14 let, Moi Avenue Primary School (Tomášová, L., Afrika očima dětí, Humanistické centrum Dialog, Agro, Český Těšín, 2006. 102- 103 s. ISBN 80-7203-815-X)

Prosím vás, přestaňte prodávat Africe zbraně

Afrika nemusí být pokusným králíkem, na kterém cizinci vydělávají peníze prodejem zbraní a kde provádějí své ďábelské experimenty. Afrika by mohla žít v míru, ale nějaké jiné země vždy způsobí v Africe boje, aby zde mohly prodávat své bomby. My Afričané nepotřebujeme zbraně. Nejíme zbraně. V Somálsku můžete vidět skoro každé dítě se zbraní v ruce. Kde je berou? V Africe nevyrobíme zbraně. Západní země, prosím vás, ušetřete nás tohoto utrpení.

Miluji Afriku. A obracím se na celý svět s žádostí, aby ukázal Africe trochu respektu a důstojnosti, protože Afrika poskytuje přístřeší bohaté černé kultuře a velmi vlídným a pohostinným lidem.

Stephen Njuguna, 15 let, Gachie Primary School, Kiambu Distrikt (Tomášová, L., Afrika očima dětí, Humanistické centrum Dialog, Agro, Český Těšín, 2006. 90 s. ISBN 80-7203-815-X)

Vyhlídka do budoucnosti

Mám vizi, vizi v lepší země, Keni. Ne Keni politicky zkorumpované, ale čisté a spokojené Keni. Proto, aby se moje vize naplnila, bylo by potřeba udělat velké změny. Toto jsou změny, které bych ráda viděla:

Nejdříve ze všeho se podívejte na rodinu. Rodina jako celek je pod velkým stresem. Jak můžeme být jako společnost šťastni, když jsme sotva schopni žít šťastně se svou manželkou či manželem? A tak bych už nechtěla slyšet příběhy jako: „Manžel týrá manželku, manžel opařil manželku vařící vodou, žena opařila muže.“ Jak všichni jistě víme, pokud neumíme žít v míru doma, nemůžeme žít v míru v komunitě.

Za druhé, viděla jsem padat na Keňu velký oblak korupce, jenž vypadal jako peřina, která zakryla celou postel. Keňa je jako vlak, který projíždí hlubokým tmavým tunelem, kde nikdo nevidí světlo na konci...

Moc dobře si uvědomuji, že slova moc nezmůžou, ale když se budeme všichni společně snažit, můžeme dosáhnout všeho, čeho jen budeme chtít. Můžeme otočit hru a dokázat zdánlivě nemožné. Můžeme dosáhnout toho, že má vize se vyplní. Vize v lepší, mnohem lepší Keni.

Melisa Makanda Matildah, 12 let, Catholic Parochial School (Tomášová, L., Afrika očima dětí, Humanistické centrum Dialog, Agro, Český Těšín, 2006. 109- 111 s. ISBN 80-7203-815-X)